

ESTATE PLANNING

Een schenking kan niet herroepen worden... of toch?

Tekst **Anouck Lejeune**

In het kader van successieplanning wordt regelmatig geschonken aan de volgende generatie. Maar kan je dit terug herroepen? Soms wijzigen omstandigheden waardoor men waardoor men spijt krijgt van de gedane schenking en hier wil op terugkomen. Denk maar aan een verslechterde verstandhouding met één van de kinderen of onvoorziene financiële behoeften.

Het overkwam Johan en Miet. Zij hebben enkele jaren geleden een beleggingsportefeuille in volle eigendom aan hun kinderen geschonken maar staan vandaag voor onvoorziene uitgaven en vrezen dat hun -resterende- vermogen onvoldoende is om deze te dekken. Zij stellen zich dan ook de vraag of het mogelijk is om de schenking aan hun kinderen te herroepen.

Eens gegeven, blijft gegeven... maar is dat altijd zo?

In voorkomend geval is er sprake van een schenking vermits Johan en Miet dadelijk én op onherroepelijke wijze afstand hebben gedaan van de geschonken effectenportefeuille en dit ten voordele van hun kinderen.

Dit betekent dan ook dat zij in principe niet meer op deze schenking kunnen terugkomen. De reden hiervoor is duidelijk: de wetgever wil op deze manier voorkomen dat de begiftigden aan de willekeur en de macht van de schenker onderworpen worden. Toch voorziet de wet enkele zeer specifieke en uitzonderlijke situaties waarin Johan en Miet de gedane schenking wél zouden kunnen herroepen.

Eerst nog even een kanttekening: op de onherroepelijkheid van de schenking

bestaat er één grote uitzondering. Zo blijft de schenking tussen echtgenoten -gedaan buiten huwelijkscontract- wél steeds herroepbaar. Deze herroeping -waarvoor men geen reden moet opgeven- kan bovendien stilzwijgend gebeuren. In dit artikel wordt abstractie gemaakt van voormelde schenking tussen echtgenoten en zullen we ons enkel richten op de schenkingen die aan andere personen dan de huwelijkspartner gedaan worden.

Eerste mogelijkheid tot herroeping: wegens het niet uitvoeren van de opgelegde lasten

Een eerste reden om op een schenking terug te komen, is het niet uitvoeren van de lasten en/of voorwaarden die aan de schenking gekoppeld werden. Maar deze ontbinding gebeurt niet automatisch. Het is de rechter die zich over de vraag tot

ontbinding van de schenking zal buigen waarbij hij nagaat of de wanprestatie –waarvan sprake– voldoende ernstig is om over te gaan tot ontbinding. De rechter zal in zijn oordeel niet alleen rekening houden met de aard van de last, de omvang en de oorzaak maar ook met de tekortkoming en de wil van de betrokken partijen.

Welnu, Johan en Miet hebben destijds inderdaad een aantal voorwaarden en lasten aan de schenking gekoppeld maar deze worden gerespecteerd door de begiftigde kinderen. Zodoende zullen Johan en Miet de schenking niet op basis van deze mogelijkheid kunnen herroepen.

Tweede mogelijkheid tot herroeping: wegens ondankbaarheid

Kunnen Johan en Miet de schenking dan herroepen wegens ondankbaarheid? Dat kan maar dan zou zich één van de volgende situaties moeten voordoen:

1. Er werd een aanslag gepleegd op hun leven door (één van) de kinderen of
2. (één van) de kinderen heeft zich schuldig gemaakt aan mishandelingen, misdrijven of grove belediging ten opzichte de ouders of
3. (één van) de kinderen weigert om in het levensonderhoud van Johan en Miet te voorzien.

Laten we nu even kort stilstaan bij deze drie situaties.

De eerste (en minst waarschijnlijke) grond van herroeping is een aanslag op het leven van (één van) de schenkers. Dit betekent niet dat de aanslag effectief gebeurd moet zijn; het volstaat immers dat men kan aantonen dat (één van) de kinderen de intentie had om een aanslag te plegen.

Zo zal een poging tot moord in aanmerking komen als grond tot herroeping van de schenking, zelfs indien de betrokken begiftigde niet werd veroordeeld voor deze poging tot moord.

Een andere grond voor herroeping zijn mishandelingen, misdrijven of grove beledigingen ten opzichte van de schenker. Het is wel belangrijk dat de begiftigde bij het stellen van deze handelingen wel degelijk de bedoeling had om de schenker te kwetsen en nadeel te berokkenen. Bovendien moet door de gestelde handeling de morele integriteit en de waardigheid van de schenker zijn aangetast, zonder dat dit gepaard moet gaan met effectieve materiële schade.

Zo zou er bijvoorbeeld sprake kunnen zijn van morele mishandeling als de kinderen Johan en Miet tegen hun zin in een bejaardentehuis zouden plaatsen, ook al zouden zij nog perfect zelfstandig kunnen wonen. Ook het versturen van beledigende brieven en e-mails naar vrienden van Johan en Miet door (één van) de kinderen, zou een grond tot herroeping van de schenking kunnen zijn.

Het feit dat er na de schenking geen contact meer is geweest tussen Johan en Miet en (één van) hun kinderen, bleek in het verleden evenwel geen grond tot herroeping van de schenking.

Tenslotte kan de weigering om in het levensonderhoud van de schenker te voorzien, ook aanleiding geven tot herroeping van de schenking.

Maar ook deze mogelijkheid is aan strenge regels onderworpen. Zo zullen de schenkers effectief behoeftig moeten zijn én zullen de begiftigden zelf over voldoende financiële middelen moeten beschikken om de schenkers financieel te ondersteunen. Vermits Johan en Miet vandaag nog voldoende andere inkomsten en vermogen hebben –zij vrezen enkel onvoldoende middelen te hebben– zal een eventuele weigering van de kinderen om in hun levensonderhoud te voorzien gewettigd zijn.

Op de onherroepelijkheid van de schenking bestaat er één grote uitzondering namelijk een schenking tussen echtgenoten. Deze herroeping -waarvoor men geen reden moet opgeven- kan bovendien stilzwijgend gebeuren.

Steeds tussenkomst van de rechter

De herroeping van een schenking zal overigens nooit van rechtswege of automatisch gebeuren maar vereist de tussenkomst van een rechter.

Bovendien kan niet om het even wie een dergelijke eis aanhangig maken bij de rechtbank. Het instellen van een vordering tot herroeping van de schenking is immers een persoonlijk recht dat in principe enkel toekomt aan de schenkers, behoudens in zeer specifieke gevallen waar ook de erfgenamen deze vordering kunnen instellen.

Men moet wel snel handelen want de schenkers hebben maar één jaar de tijd om een eis tot herroeping van de schenking in te dienen. Deze periode van één jaar begint in principe te lopen vanaf de dag waarop de feiten zich voordeden of vanaf de dag waarop de schenker op de hoogte was van de feiten.

Gevolgen van de herroeping of ontbinding van de schenking?

Als de rechter voldoende gronden aanwezig acht voor de herroeping of de ontbinding van de schenking, dan zal de schenking met terugwerkende kracht herroepen of ontbonden worden. De schenking wordt met andere woorden geacht nooit te hebben plaatsgevonden en keert -vrij van lasten- terug naar het vermogen van de schenker.

Indien de schenking aan meerdere personen gebeurde dan zal de herroeping of ontbinding van de schenking uiteraard enkel uitwerking hebben ten opzichte van de begiftigde in kwestie. De schenking aan de andere begiftigden blijft dus bestaan.

Tot zover de mogelijkheden en gevallen waarin het volgens de wetgever mogelijk is om een schenking te herroepen of te ontbinden.

Kan in de schenkingsakte of pacte adjoint de mogelijkheid van ontbinding voorzien worden?

Geregeld worden in de schenkingsakte echter bijkomende ontbindende voorwaarden opgenomen. Vaak worden dan bepaalde situaties omschreven waarin het voor de schenker mogelijk is om de schenking te ontbinden.

Men kan hierbij o.a. denken aan:

- het voorwerp uitmaken van een strafrechtelijke veroordeling (al dan niet met uitsluiting van eventuele veroordelingen voor de lagere rechtbanken);
- het regelmatig gebruiken van verdovende middelen en/of toxicomaan zijn;
- alcoholverslaving;
- deel uitmaken van een erkende sekte;
- handelingen stellen die niet stroken met de goede zeden en/of de openbare orde;
- zich bevinden in een situatie van kennelijke onvermogen door schulden die aanleiding (kunnen) geven tot een concordaat, faillissement, kennelijk onvermogen of collectieve schuldenregeling.

De schenker die zich op één van bovenstaande situaties wenst te beroepen om over te gaan tot ontbinding van de schenking, zal zijn eis schriftelijk moeten ondersteunen en voldoende objectieve bewijsstukken moeten voorleggen (bijvoorbeeld processen-verbaal, rechterlijke uitspraken, medische attesten, ...).

De herroeping van een schenking zal overigens nooit van rechtswege of automatisch gebeuren maar vereist de tussenkomst van een rechter.

Conclusie

Eerst en vooral zijn schenkingen -anderen dan tussen echtgenoten- in se onherroepbaar. Maar de wet voorziet wel enkele situaties waarin men zou kunnen overgaan tot herroeping of ontbinding van de schenking, bijvoorbeeld in geval van het niet uitvoeren van de lasten of ingeval van ondankbaarheid. In de schenkingsvoorwaarden kunnen wel nog andere specifieke omstandigheden worden vastgelegd die voor de schenker ook een reden vormen om de schenking te laten ontbinden.

Omwille van het belang dat men hecht aan het onherroepelijk karakter van de schenking, komt het aan de rechter toe om te beslissen of de door de schenker aangehaalde argumenten voldoende ernstig zijn om de

schenking te herroepen. De schenker zal dus de bewijslast dragen en moet zijn eis tot herroeping bovendien tijdig instellen.

Eens een schenking -gedeeltelijk- herroepen is, keert deze -gedeeltelijk- terug naar het vermogen van de schenker en dit vrij van enige lasten waarmee de begiftigde deze goederen zou hebben bezwaard.

Tot slot keren we nog even terug naar de vraag van Johan en Miet. Rekening houdend met het voorgaande en met de specifieke omstandigheden, zal het voor Miet en Johan zeer moeilijk worden om hun schenking te herroepen, tenzij hun financiële situatie in de toekomst drastisch zou wijzigen of de kinderen zich tegen hen zouden keren. •

Disclaimer

Dit is een publicatie van Leo Stevens & Cie, een beursvennootschap vergund door de NBB (Nationale Bank van België).

Deze publicatie mag niet beschouwd worden als 'onderzoek op beleggingsgebied' zoals bedoeld in het koninklijk besluit van 3 juni 2007. Het is een publicitaire mededeling. De wettelijke voorschriften ter bevordering van de onafhankelijkheid van onderzoek op beleggingsgebieden zijn hierop niet van toepassing. Eventuele aanbevelingen zijn niet onderworpen aan een verbod om al voor de verspreiding van onderzoek op beleggingsgebied te onderhandelen.

Deze publicatie mag niet als persoonlijk beleggingsadvies beschouwd worden. Leo Stevens & Cie kan niet garanderen dat de in de publicatie behandelde financiële instrumenten voor u geschikt zijn. Mocht u op basis van deze publicatie overgaan tot een financiële transactie, dan draagt u hier zelf de volledige verantwoordelijkheid voor. Beleggen in financiële instrumenten (zoals aandelen) kan grote risico's inhouden. Alvorens tot een transactie over te gaan, moet een belegger beschikken over de nodige ervaring en kennis om de eventuele risico's die gepaard gaan met de transactie ten volle in te schatten, in staat zijn om deze risico's te dragen waarbij beseft moet worden dat het belegde kapitaal geheel of gedeeltelijk verloren kan gaan.

Medewerkers van Leo Stevens & Cie kunnen vóór de verspreiding van deze aanbevelingen handelen in het financieel instrument.

Eventuele rendementen die in deze publicatie vermeld werden, zijn gerealiseerd geworden in het verleden. Er is geen garantie dat zij ook in de toekomst behaald zullen worden. Men kan evenmin zeker zijn dat de beschreven scenario's, verwachtingen en risico's zullen uitkomen in de realiteit. Zij dienen als indicatief beschouwd te worden. De gegevens die in de publicatie vermeld worden, zijn louter informatief en kunnen aan veranderingen onderhevig zijn. Wisselkoersschommelingen kunnen vooropgestelde resultaten en rendementen beïnvloeden.

De publicatie geeft de analyse weer van de auteur op de vermelde datum. Hoewel de analyse gebaseerd is op volgens de auteur betrouwbare bronnen, kan de correctheid, volledigheid en actualiteit van de gebruikte informatie niet gegarandeerd worden.

Niets in deze publicatie mag gereproduceerd worden zonder de voorafgaande uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van Leo Stevens & Cie. Deze publicatie is onderworpen aan het Belgisch recht en aan de uitsluitende rechtsmacht van de Belgische rechtbanken.

Leo Stevens

PUUR & PERSOONLIJK VERMOGENSBEHEER

Leo Stevens
Vermogensbeheer met een pure & persoonlijke missie

Leo Stevens begeleidt u in het beheer van uw vermogen als geen andere financiële instelling in België: puur en persoonlijk.

Schildersstraat 33
2000 Antwerpen
T +32 3 242 03 70

info@leostevens.com
www.leostevens.com

